

Virtuálisan lovagolni tudó lovasok.

A következmények terheit az ország viseli

A rendszerváltó kormányok teljesítménye.

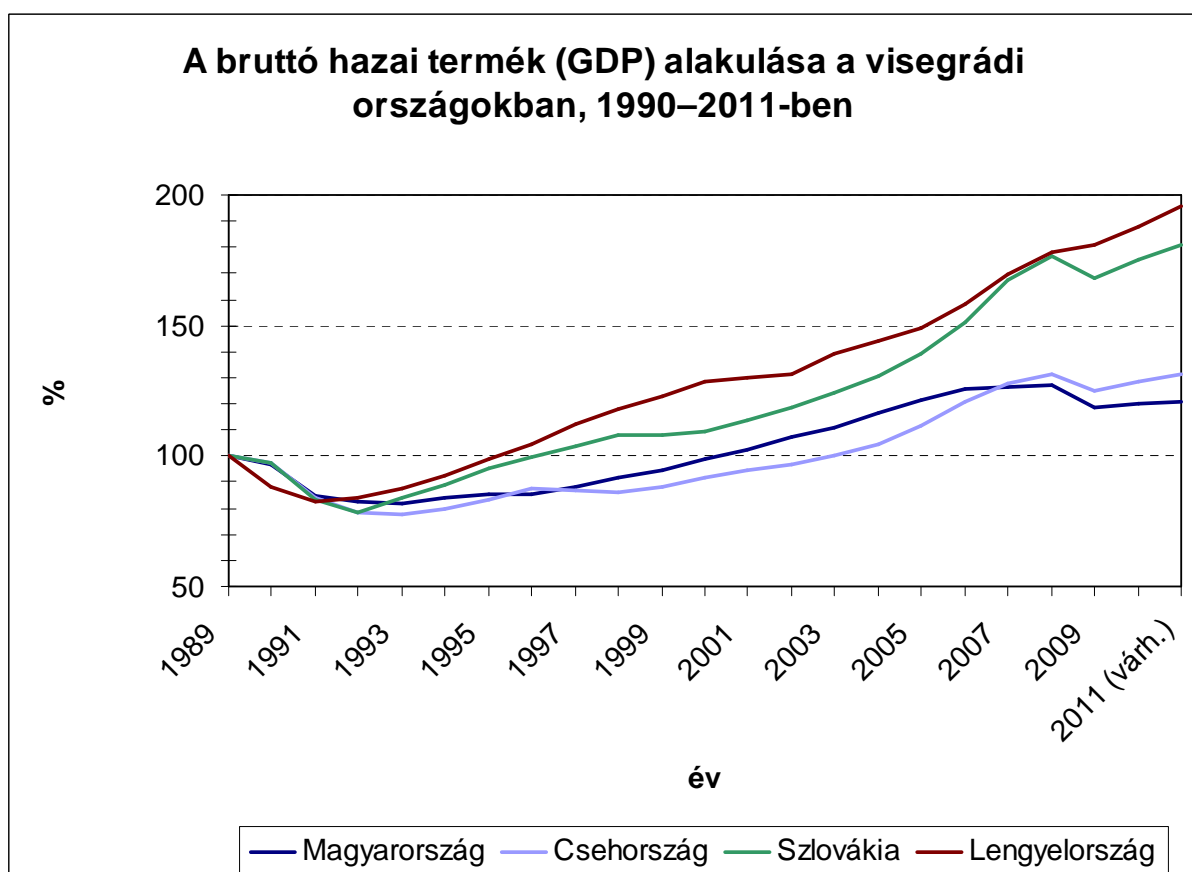
A magyar gazdaság továbbra is leszakadóban

A visegrádi négyek (V-4-ek) legutóbbi találkozásán a közgazdászok között is önmagát kipróbáló (és minket próbára tevő) magyar miniszterelnök, *Orbán Viktor* ismét megosztotta virtuális jövőképét. A válság elmúlása után Közép-Európa és benne Magyarország lesz az EU motorja, akkora lesz itt a gazdasági növekedés. Szerinte ugyanis a Balti tengertől az Adriai tengerig terjedő régió országaiban tesznek a legtöbbet a versenyképesség növeléséért.

Zavarosnak és ellentmondásosnak tűnő kijelentés. Meglepő tájékozatlanság

A kijelentés meglehetősen zavaros, hiszen a versenyképességből eleve nem következik kiugró gazdasági növekedés. Az sem érthető, miért teszi a jövőbe a dinamikus növekedést és miért nem igaz ez már most.

A nyilatkozó és minden bizonnyal a gazdaságpolitika legfőbb alakítójának tekinthető miniszterelnök tájékozatlansága elég nagyra látszik: harsány kijelentéseiből úgy tűnik, sem a hazai állapotokkal, sem más országok helyzetével, adataival, fontos összefüggésekkel nincsen tisztában. Ő sem, ahogy újságírók, szakértők, politikusok sem.

Ha például Közép-Európából csak a V-4 országokat vesszük, e négy ország között is kettő van, ami *már régóta* az EU motorjának tekinthető (mérete alapján nagyobb vagy kisebb, de nagyon sebesen pörgő motorjának). Lengyelországról azt is tudni illik, hogy 2009-ben is növelni tudta GDP-je volumenét, amikor másutt nagy visszaesések következtek be. (Magyarország 1993-ig nagyjából hasonlóan produkál, mint a többi ország, ezután elválnak a pályák. 2008-ig még megelőzi Csehországot, de Szlovákiától és Lengyelországtól egyre inkább lemarad. 2008-tól pedig már Csehország is megelőzi.)

Magyarország a negatív példa: Európa perifériájára kerülhet

Magyarország viszont nem olyan ország, amelyről Orbán beszél és a magyarországi tapasztalatok éppen nem a versenyképesség erősödésére utalnak. A gazdaság szinte alig nő (ld. ábra az előző oldalon), az utóbbi két évtizedben összesen 21 százalékkal nőtt, bővülése átlagosan alig haladta meg az évi egy százalékos ütemet. A gazdaság a folyamatos megszorítások és az állandó szabályváltozások miatt a kimerülés jeleit mutatja.

A kormányzás alacsony színvonala (beleértve a kötelező feladatok egy részének negligálását, elhárítását) és alacsony tudatossága a legfőbb akadálya a kibontakozásnak: az ötletszerű, csapkodó és sarcjellegű intézkedések kizárják a szerény, hát még a dinamikus növekedést. Az, amire számítani kell, az csak a további leépülés és a súlyos megrázkódtatások. Perspektivikusan Magyarország az EU gazdasági perifériájára kerülhet, láthatóan úton van efelé.

Hasonló körülmények – más fejlődési pálya. A kormányok eltérő teljesítménye

A jelen sincs, de a múlt sincs feltárva. Sok a félreértés azzal kapcsolatban is: milyen is volt a magyar kormányok teljesítménye – nemzetközi összehasonlításban – az elmúlt évtizedekben? A V-4 országok ugyanis hasonló alapokról indultak, bár a magyar kiinduló helyzet volt a legkedvezőbb és hasonló nehézségekkel kellett megküzdeniük, de nem állítanám, hogy a mieink lettek volna a legnagyobbak. Kézenfekvő tehát, hogy *csak a kormányok különböző teljesítménye okozhatja a gazdaságok eltérő sikerességét*. Akár válság van, akár nincs válság: van olyan ország, amelyik ezt jól túléli (pl. Lengyelország) és van, amelyik nagyon rosszul (Magyarország). Az előbbieket le tudták rövidíteni az átállás időszakát és csökkenteni a visszaesést, az utóbbi nem. Az előbbieket ki tudják használni a nagy konjunktúrát és időnként akár tíz százalékos növekedést is képesek produkálni, Magyarország éppen egy ilyen évben (2007) produkált nulla növekedést. Hogy a gazdasági teljesítményekben mekkora különbségek vannak a hátrányunkra, részletesebben alább láthatjuk. Azt is, hogy az egyes magyar kormányok időszakai között is nagy különbségek vannak. Van két olyan kormány is, amikor követtük a nemzetközi tendenciát és vannak olyanok, amelyek alatt – jelentősen – eltértünk attól.

A rendszerváltás, a fokozott alkalmazkodás évei

A gazdaság teljesítménye mind a négy országban tetemesen és hasonló mértékben visszaesett, mind a négy országot világháborús károk érték. Északi szomszédainknál az adaptációs nehézségeket csak fokozta az ország szétválása. Ezzel magyarázható, hogy Csehországban és Szlovákiában következett be a legnagyobb visszaesés: Csehországban kb. 20 % és Szlovákiában mintegy 22 százalék. Magyarországon és Lengyelországban ennél kisebb (-18 %) volt a csökkenés.

A termelés (kibocsátás) csökkenésével nem feltétlenül járt együtt a kapacitások leépítése és a hibás privatizáció. Nálunk viszont együtt járt, csupa olyan ágazatot szüntettek meg,

amire azóta is nagy szükség lenne. (Pl. a járműipar, élelmiszeripar, textilipar stb.) Azért is, hogy az EU-s támogatások igazán meg tudják mozgatni a gazdaságot, tehát munkahelyeket hozzanak létre, hazai termelést növeljenek, ne emeljék az importigényességet és hatásosan növeljék a kereseteken keresztül a hazai fogyasztást.

A kibontakozásban viszont már nagyok az eltérések. A visszaesés legtovább Magyarországon és Csehországban húzódott el (1993-ig tartott), Szlovákiában 1992-ig, Lengyelországban viszont csak 1991-ig.

Lényegesebb eltérések vannak abban, mikor érték el az egyes országok az 1989-es szintet. Lengyelország ebben is a legjobb volt, már 1996-ban elérte és túlhaladta a rendszerváltás előtti teljesítmény volumenét (104,7 %). Őt követi a dinamikus gazdasági pályát szintén korán megtaláló Szlovákia, ami 1997-ben jutott túl az 1989-ben már elért teljesítményen ((103,6 %).

Most is a harmadik helyen van Magyarország: 2001-ben jutott el ugyanide (102,5 %). Már itt utalok arra, hogy az elmúlt évben a KSH évekre visszamenőleg átírta a magyar adatokat és eszerint nem 1999-ben értük utol 1989-es önmagunkat, hanem csak 2001-ben. Ily módon tehát nem 10 évet veszítettünk, hanem 12-öt. A megtermelt jövedelemben a kiesés nyilván sokkal nagyobb, hiszen el lehetett volna várni évi 2–3 százalékos növekedést. Ez újabb 20 % feletti kár, ami a lassú reparálódásból származik. Ezek a jövedelmek, mint bázisok ráadásul az idők végezetéig hiányozni fognak a bázisból, hacsak nem következik be hosszú éveken át extra gyors növekedés. Több tízezer milliárd forintra kell tenni a kumulált kieső jövedelmet. Az Antall- és a Horn-kormány időszakára szerény teljesítményeket mutat.

A negyedik (az utolsó helyen) áll még Csehország, ahol 2003-ban következett be ön maga utolérése.

Két magyar kormány időszaka, amikor tartottuk a legjobbak ütemét

1998 és 2002 között a magyarországi GDP volumene hasonlóan nőtt, mint a lengyel és a szlovák teljesítmény, sőt voltak olyan évek, amikor meghaladta a szlovák, sőt egy év, amikor a lengyel ütemet. Erre az időszakra el lehet mondani, hogy elkezdtuk felszámolni elmaradásunkat Európa fejlett országaitól. El kell mondani azt is, hogy az adósságadatok is kedvezően alakultak és a magyar adósságállomány a GDP-hez viszonyítva az EU-tól elvárt érték alatt maradt.

A Medgyessy-kormány volt a másik, amelyik nemzetközi összehasonlításban hasonlóan kedvező gazdasági növekedést tudott felmutatni. Ez azonban nem kapcsolódott össze az államadósság alacsony szinten tartásával: megindult a gyors eladósodás. Okait a Medgyessy-kormány azóta sem tárta fel és/vagy nem mutatta be. Az elég nyilvánvaló, hogy nem jóléti intézkedések miatt következett be. Hogy konkrétan mi miatt, milyen beruházások, támogatások, működési és egyéb költségek, költségek miatt, azt a hozott intézkedésekkel összefüggésben e kormánynak kellene és lehetne kimutatnia.

Megint egyre távolabb a nemzetközi tendenciától

Mint tudjuk, két Gyurcsány-kormány is volt. Bár az első hasonló ütemet produkált, mint a Medgyessy-kormány, az első Gyurcsány-kormány is elmaradt a lengyel és a szlovák adatoktól. Akkorra már olyan konjunktúra bontakozott ki, ami mellett ezek a gazdaságok nem 4 százalék körüli, hanem már ekkor is ennél 1–2 százalékponttal gyorsabb tempóban bővültek.

Kóka János idejéhez alaptalan legenda kötődik, mintha roppant gyorsan nőtt volna a gazdaság. Ezt ideje egyszer és mindenkorra megcáfolni. Az kétségtelen, hogy Kóka János gazdasági miniszterként 2004 és 2008 között a magyar gazdaságot Pannon Pumaként jellemezte. Egy időben heti rendszerességgel mondta el: dübörög a gazdaság! Ha ezt a kiemelkedő ütemre értette volna, nagyon túlzott. 2004-ben, 2005-ben és 2006-ban ugyan 4 százalék körüli ütemek voltak, de ettől aligha dübörgött a gazdaság és száguldott a Pannon Puma. (A puma különben sem szokott száguldani, inkább a fán üldögél.) 2007-ben stagnált a gazdaság, a puma tehát üldögélt, 2008-ban viszont egy százalék alatt teljesített, tehát szintén üldögélt. Egy másik félreértés (félremagyarítás): azt állítják, hogy a lakossági devizahitelezésre a különösen magas gazdasági növekedés érdekében volt szükség. Ideje megkérdezni a volt miniszterektől, akik ezt állítják: tessék mondani, hol van itt a nagy dinamika?

Kóka János orvos, gazdasági miniszter: dübörög a gazdaság, száguld a puma!

A második Gyurcsány-kormány hatalmas leszakadást hozott. Magyarországot ugyanis két válság sújtotta: előbb csak a saját – kormányunk által „összehozott” – válság, aztán ehhez jött a világgazdasági válság. Ha 2006-ot is ide számítjuk, amikor még 3,9 százalékos sikerült nőni, az elmaradás növekedett. Lengyelország ebben az évben 6,2 százalékkal nőtt, Szlovákia pedig 8,5 százalékkal! 2007-ben megállt a magyar növekedés (100,1 %), Lengyelország viszont 6,8 százalékkal nőtt, Szlovákia pedig 10,5 százalékkal! Jött 2008, amikor a magyar gazdaság stagnálás közeli eredményt produkált (0,9 százalékkal bővült), a lengyel gazdaság viszont 5,1, a szlovák pedig 5,8 százalékkal! Majd a 2009. év, ami közös volt Bajnaival. A további megszorítások következménye 6,8 százalékos visszaesés volt. A szlovák gazdaság is visszaesett, mégpedig 6,7 százalékkal. A lengyel viszont még a válság mélypontján is nőtt 1,6 százalékkal!

A nemzetközi tendenciától való durva eltérést jelzi az is, hogy 2005-től Csehország is elének került az ütemeket tekintve. 2005-ben Magyarország 4 százalékos növekedést

produkált, Csehország viszont 6,8 százalékosat. 2006-ban Magyarország 3,9 százalékkal nőtt, Csehország viszont 7,8 százalékkal. (Mekkora nagy konjunktúra volt, ha az addig lomhán bővülő cseh gazdaság így fellendült. És ezt mi nem tudtuk kihasználni, mivel adósságproblémáinkkal és megszorításokkal voltunk elfoglalva. Tehát a konjunktúra lehütésével. Milyen kár!) 2007-ben nálunk nem volt növekedés, Csehországban viszont ekkor is 5,7 százalék volt. (Összehasonlítással: ilyen bővülés sem volt Magyarországon a rendszerváltás óta és előtte sem hosszú ideig.) 2008-ban 0,9 százalék volt nálunk a bővülés, Csehországban még akkor is 3,1 százalék.

2009-ban hasonló volt a visszaesés a két országban, de ez azt is jelenti, hogy a cseh előny nem mérséklődött.

Második Orbán-kormány: a magyar gazdaság a V-4 csoport betege

2010-ben jött a második Orbán-kormány, ami korábbi tapasztalatai ellenére felkarolta a folyamatos megszorítások gyakorlatát, sőt azt sarcpolitikává, sarccá alakította. Szólamai ellenére valójában szinte mindent megtett a növekedés ellen. És nem használta ki azokat a lehetőségeket sem, amelyekre lett volna módja a növekedés beindítására. (Lakásépítés, autópálya-építés, lakásfelújítási program, belvízlevezető árokrendszer, öntözőművek rekonstrukciója, folyószabályozás, tározók építése, járműipar felélesztése stb.) Pénze lett volna, hiszen pl. a magánnyugdij-kasszára való rászabadulásakor háromezer milliárd forintot foglalt le. Ezt nyilván nem előtörlesztésre kellett volna fordítani. A Valutaalaptól kapott hitelt is fel lehetett volna használni értelmes fejlesztésekre. Nem kellett volna bevezetni az egykulcsos SZJA-t és ezzel ötszázmilliárd forint bevételt elveszíteni. El lehetett volna kerülni a fogyasztók megsarcolását, a belföldi kereslet és piac szűkítését. De nem ezt történt és történik.

Nem lehet tehát csodálkozni azon, hogy tovább folytatódik a nemzetközi tendenciától való eltávolodásunk és nő elszakadásunk. 2010-ben a magyar gazdaság 1,3 százalékkal nőtt, ami akkor is csekély eredmény lenne, ha előtte nem lett volna pangás és utána hatalmas visszaesés. Ezzel a növekedéssel ugyanis mindössze a 2004-es szintet értük el. (És haladtuk meg valamivel.) Ismét 5 év lemaradás önmagunkhoz képest, ha nem beszélünk arról a 2–3 százalékról, amit minden évben el kellett volna érni. És V-4 csoport többi tagállamánál is jóval lassúbb volt a növekedés. Nem lehet tehát azt mondani, hogy Magyarország teljesítménye azért alakult így, mert válság van, hiszen a többi ország számára is az volt és van. Csehországban a mi 1,3 százalékkal szemben 2,7, Szlovákiában 4,0, Lengyelországban 3,9 százalék volt a növekedés. (Szlovákia ezzel bepótolta előző évi visszaesését, Lengyelország pedig – ahol egyáltalán nem volt visszaesés, tovább növelte előnyét.) Tehát minimum kétszer, többnyire háromszor nagyobb volt az ütem.

2011-ben Magyarországon 1 százalék körüli gazdasági növekedés várható. Ezzel elérjük a 2005-ös szintet. A gyenge teljesítmény kapcsán arról szoktak nálunk beszélni a szakértők, hogy a válság miatt másutt sem lesz érdemi növekedés és hozzánk hasonlóan mindenki lefelé módosította előrejelzését. Ez sem igaz így. Csehországban a módosítás után is 2,2 százalékos ütemet várnak, Szlovákiában pedig 3,2 százalékot. Lengyelországban pedig nem látnak okot az előrejelzés lefelé való módosítására, itt legalább 4 százalékra számítanak. Ennek okait is megjelölték: az egyik a fogyasztás még nagyobb bővülése, a másik pedig a beruházások volumenének visszarendeződése. Lengyelország továbbra is példa arra, hogy a belső piacra lehet építeni a gazdaság fenntartható és dinamikus bővülését.

Ha rátekintünk az ábrára, látjuk, hogyan alakult helyzetünk. Összességében 21 év alatt mindössze 21 százaléknövekedést tudunk felmutatni, ami még a lassan mozduló Csehország összteljesítményétől is elmarad 10,5 százalékponttal. Ez az eltérés egyetlen évben csaknem 3000 milliárd forint bevételkiesést jelent. Szlovákia viszont 80,7 százalékkal több jövedelmet termel, mint 1989-ben. Ha így fejlődöttünk volna, ma több mint 20000 milliárd forinttal nagyobb lenne a GDP-nk. Lengyelország a V-4 és az EU sztárja, hiszen ma csaknem kétszer annyi értéket állít elő, mint 21 évvel ezelőtt. A növekedés 95,5 százalék. Ha így fejlődöttünk volna, ami reális opció lehetett, ma csaknem 30000 milliárd forinttal több jövedelmet oszthatnánk szét.

Ezek a teljesítmények – mint a bevezetőben erre felhívtam a figyelmet – mind a kormányok eltérő kormányképességére vezethetőek vissza. Egyben azt is érzékeltetik, hogy nálunk sikerült a legrosszabbul a rendszerváltás. Azt is jelzik, hogy nincs alapja annak a feltételezésnek, miszerint külföldről szabják meg, mit tehetnek a kormányok. Mert ha így lenne, hogyan érhetnek el ekkora sikereket Szlovákia és főleg Lengyelország?

Még egyszer Orbán Viktor nyilatkozatáról

De térjünk vissza a kiindulásként felhasznált Orbán-nyilatkozathoz, koncentrálna annak utóéletére. Sem Szaúd-Arábiában, sem a V-4 csúcson, ahol legutóbb ez a kinyilatkoztatás elhangzott, nem igazították helyre Orbánt, nem vették el a kedvét az állandó ismétléstől. Partnerei udvariasak voltak és hallgattak. A sajtó és az ellenzéki pártok, a szakértőként működők is hallgattak, valószínűleg azért is, mert nem sok fogalmuk van a makrogazdaságról, hát még más országok tapasztalatairól. Megismerés helyett megsaccolgatják a magyarázatot. Egy délutáni rádióműsor műsorvezetője ugyan megkérdezett valakit, miért áll jól Lengyelország, majd rábeszélte (a „megbeszéljük”-et így értelmezte), hogy a magyarázat az lenne, a lengyelek közül sokan dolgoznak külföldön és hazautalják a pénzüket. Közben hallhatjuk, mekkora teljesítmény, hogy az ország talpon maradt és a rendszerváltás sem volt kis feladat. De valójában fogalmuk sincs arról, hogy más országok sikeresen oldották meg a rendszerváltást, hogy szépen fejlődnek és a lakosságuk egyre jobban él. A hiba tehát nem a külső körülményekben, hanem a kormányokban (pontosabban egyes kormányainkban) van. Köztük a jelenlegiben.

Hova tűnt 8 százaléknyi bruttó hazai termék?

Már említettem, hogy évekre visszamenőleg a KSH módosította a bruttó hazai termék adatainkat. Ilyen módosítások rendszeresen folynak, megzavarva az elemzéseket, hiszen előjelek is változnak időnként. Az EU-ban ráadásul felértékelődik a statisztika szerepe, hiszen az országok teljesítményét és a követelmények teljesítését ezen keresztül mérik. Nagyvállalati ismerőseimtől is tudom, hogy e szerepet mennyire veszi komolyan a hivatal és az őt felügyelő kormány. Nem igazán, amire az utal, hogy ímmel-ámmal, saccolgatva adnak adatokat. A hibák pedig összeadódnak és egyáltalán nem biztos, hogy kompenzálják egymást, hanem fel is erősíthetik a valóságtól való eltéréseket. Ezt a slendriánságot az anyagi következmények miatt sem lenne szabad eltűnni, hiszen így még több megszorításban lehet részünk az egyébként hibás „gazdaságpolitika” miatt.

Ennyi évre visszatekintő módosítás azonban a KSH történetében is meglehetősen ritka. Az is, hogy a fejlődés tendenciája is változott. Egy évvel ezelőtt még azt mutatta ki a hivatal, hogy a bruttó hazai termék volumene 1990-hez képest 2008-ra 39,8 százalékkal nőtt (ebben egyébként értelemszerűen nincs benne az 1990-es csökkenés), egy évvel később viszont ugyanerre az időszakra már csak 32,0 százalék növekedést hozott ki. eltűnt

tehát 8 százaléknyi bruttó hazai termék 2008 teljesítményéből, következésképpen – a bázis csökkenése miatt – az ezt követő évek teljesítményéből is. 2011-ben ez 2 200 milliárd forint eltűnését eredményezte. Ez a szám a nyugdíjkassza 2/3-a, de most nem növeli, hanem csökkenti a forrásokat.

Azt elképzelni nem tudom, hogy ezek a változások hogyan hangolhatóak össze a többi statisztikai adattal. Pl. kimutatták, mennyi a fogyasztás, de kisebb GDP-ből csak kevesebbet lehet elfogyasztani. Milyen kormányzás folyik nálunk?

Budapest, 2011. október 17.

Dr. Szabadi Béla

Forrás: honlap
www.szabadi-bela.hu

Felhasználható a forrás megjelölésével!